

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Christophori Cellarii Compendium Antiquitatum
Romanorum**

Cellarius, Christoph

Halae Magdeburgicae, 1774

VD18 10161015

Sect. II. De Collegiis Sacris.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17085

tur, reliqua qui tandem non modo concedi, sed omnino intelligi possunt? quum fruges Cererem, vinum Liberum dicimus, genere quidem sermonis nos utimur usitato; sed ecquem tam dementem esse putas, qui illud, quo vescamur, deum esse credat? Nam, quos ab hominibus peruenisse dicis ad deos, tu reddes rationem, quemadmodum id fieri potuerit; aut cur fieri desierit? & ego discam libenter.

§. III.

Post Ciceronem autem crebro factum, ut imperatores in numerum deorum referrentur; verum illud irridet etiam PLINIUS *paneg. cap. II. adde LACTANTIUM lib. I. de fals. relig. cap. 15.* Tales in deorum numerum relati, ut sæpe loquitur EUTROPIUS, dicebantur potius *diui*, quam *dei* latine, ut *diuus Cæsar, diui fratres*, id est, Marcus & Lucius Antonini. Græci autem non distinguunt inter *diuum* & *deum*; sed vterque Θεός & ΣΤΡΑΒΟ sæpe Κοῖσος ὁ Θεός *lib. VIII. X. & XIII.* Adde PÆANIVM *lib. VII. cap. 8. §. 6.* Euectio ad eiusmodi honorem diuinum vocabatur latine *consecratio*, Græce ἀποθέωσις, cuius ritum HERODIANVS descripsit.

SECT. II.

DE COLLEGIIS SACRIS.

CAP. I.

DE COLLEGIIS SACRIS AC SACERDOTIIS GENERATIM. p)

CICERO *de harusp. resp. cap. IX.* distinguit eiusmodi

p) De sacerdotibus, siue iis, qui apud veteres Romanos facti

modi collegia atque munera nonnulla. *Maiores nostri*, inquit, *statas sollemnesque ceremonias ponti-*

D 4

tifi-

crorum curam habebant eaque administrabant, generatim obseruandum est, Romulum, teste *DIONYSIO Halicarnasseo lib. II, p. 92.* iam binos sacerdotes ex singulis curiis simul cum eorum vxoribus ad sacerdotia elegisse; Numam vero Pompilium omnia ista munera in octo classes, in curiones videlicet, flamines, tribunum ceclerum, augures, virgines Vestales, salios palatinos, feciales & pontifices diuisisse. Eligebantur isti ex viris, summa dignitate conspicuis, vt ex *CICERONE pro domo, cap. I.* disci potest, & quidem initio pontifex maximus comitiis tributis: rex sacrificulus centuriatis: flaminesque curiatis a populo; reliqui vero ab ipso collegio, vt ex *LIVIO lib. XI. cap. 42.* constat; quod vero ius eligendi sub tribunatu Cn. Domitii Ahenobarbi a collegiis ad populum, testantibus *SVETONIO vit. Neronis cap. II. §. I, p. 727.* ed. *PITISCI & CICERONE orat. II. de leg. agrar. cap. 7.* translatum fuit. Hoc populi priuilegium postea a Sylla abrogatum; a Tito Atio Labieno restitutum: ab Antonio iterum populo ademptum; Pansa vero consule denuo plebi concessum fuit. Sub imperatoribus, qui sacerdotes eligendi potestatem sibi, vt *DIO CASSIVS lib. LI. p. 457.* refert, vindicarunt, numerus sacerdotum valde auctus est. Per legem priscam, ad quam *DIO CASSIVS lib. XXXIX. p. 99.* prouocat, duo ex vna gente in vno sacerdotio esse, non potuerunt, quapropter etiam nepotum Augusti alter pontifex, alter vero augur fuit, vt inscriptio apud *GRVTERVM p. CCXXXIV. num. 4.* docet; filius tamen sine vlla difficultate patri succedere potuit, quemadmodum ex *CICERONE orat. philippic. XIII. cap. 5.* patet. Sacerdotum plurium munera per vitæ tempus durabant, vt *DIONYSIVS Halicarnasseus lib. II. p. 92.* & *PLVTARCHVS quæst. LXVII.* huius rei testes sunt: conf. *CAROL. SIGONIUM de iur. Rom. lib. I. cap.*

tificatu : rerum bene gerendarum auctoritates augurio : fatorum veteres predictiones Apollinis, vatum libris ; portentorum explanationes, Etruscorum disciplina contineri putarunt. Quibus verbis CICERO distinguit quatuor collegia : pontificum, augurum, decemvirum, siue quindecimvirum & tandem aruspicum. q)

CAP.

cap. 19. & IAC. GUTHERIVM *de vet. iur. pontif. lib. I. cap. 8. p. 15.* Erant immunes ac liberi non solum a militia, sed etiam ab omnibus oneribus, quæ extra ordinem erant præstanda; qua de re DIONYSIVS *Halicarnassæus loc. memorato*, APPIANVS *bell. civil. lib. II. p. 306.* & SYMMACHVS *lib. X. ep. 54.* legendi sunt. Vtebantur toga prætexta : capitis ornamenta erant apex, tutulus ac galerus. In nummis modo cum calceis, modo nudis pedibus sacrificantes exhibentur. Sacerdotes ipsi commode in duas classes diuidi possunt. Nonnulli singularis cuiusdam dei sacris præfuerunt. Sic *Luperi Panis : Potitii Herculis : Sodales Titii Sabi- norum deorum : Salii Martis : Vestales virgines* Vestæ sacerdotes fuerunt. Alii contra ea nulli certo numini addicti erant; sed generatim certa sacra administra- runt, vt pontifices, qui toti præerant religioni rebusque ad deorum cultum pertinentibus : fratres aruales, qui pro arborum frugibus : curiones, qui pro curiis sa- crificabant : augures, qui auspicia curabant, quo & aruspices, feciales, quindecimviri sacris faciundis : rex sacrificulus : septemviri epulonum aliique referri debent: conf. CAROLVS SIGONIVS *de ant. iur. civ. Rom. lib. I. cap. 19.*

q) GISB. CVPERVS *lib. IV. obs. cap. 13.* obseruat, qua- tuor summa pontificum collegia fuisse, pontificum, au- gurum, quindecimvirum & septemvirum Epulonum; non autem aruspicum, vti noster auctor putat. Idem cum CVPERO probant : HENR. NORISIVS *ceno- raph. Pisanis diff. II. cap. 5. & 10.* GEORG. GRÆ- VIUS

DE COLLEGIO PONTIFICVM.

§. I.

PONTIFICES erant, penes quos cura religionis ac ceremoniarum fuit. Rex Numa constituit, creatis pontificibus patricii generis quatuor, quibus deinceps additi quatuor plebei, ut octo essent. LIVIVS lib. IV. cap. 4. dicit: pontifices, augures, Romulo regnante, nulli erant: ab Numa Pompilio creati sunt, & lib. X. cap. 6. rogationem promulgarunt, ut, quum quatuor augures quatuor pontifices ea tempestate essent, placeretque augeri sacerdotum numerum, quatuor pontifices, quinque augures, de plebe omnes adlegerentur, & cap. 9. octo pontificum, nouem augurum numerus factus. r) D 5 §. II.

VIVS præf. ad tom. V. thes. ant. Rom. Præter antiquiores, VARRONEM, FABIVM PICTOREM aliosque, de sacerdotum Romanorum iuribus, priuilegiis atque officiis commentati sunt: POMPONIVS LÆTVS de sacerdotiis Romanorum; RAPHAEL VOLATERRANVS de magistrat. & sacerdot. Rom. qui duo scriptores a PHILIPPO CAROLO iunctim antiquitatibus Rom. p. 267. seq. additi sunt: ONVPER, PANVINIVS in prioribus CXLV. capitibus eius libr. de ciuitate Romana: PAVLLVS MERVLA tract. de sacerdotibus Romanorum: IAC. GVTHERIVS lib. IV. de vet. iur. pontificio: CAROL. SIGONIVS de antiquo iure ciuium Roman. lib. I. cap. 19. Non est, quod GVIL. SCHOLLII, WOLFGANGI LAZII aliorumque mentionem faciam, qui a IO. ALB. FABRICIO bibliogr. antiquar. cap. XIII. p. 451. & BVRC. GOTTH. STRVVIIO synt. ant. Rom. p. 555. percensentur.

r) Sulla postea numerum pontificum auxit, & uti ex hoc, ab auctore excitato, LIVII loco patet, illos, qui olim

§. II.

Pontifices quatuor patricii *maiores* dicebantur, plebei *minores*. Ita inscriptiones apud GRUTERVM p. 361. num. 1. & p. 370. num. 3. PONTIFICI MAIORI: vid. CICERONEM *de arusp. resp. cap. VI.* & LIVIVM *lib. XXII. cap. 57.* qui scribit: *L. Cantilius, scriba pontificis, quos nunc minores pontifices adpellant.*

§. III.

Et pontifices & augures dicebantur *sacerdotes*, eorumque munera *sacerdotia*, erantque ita in saceris

olim scribæ apud pontifices fuerunt, ipsorum pontificum ordini adnumerari voluit. Eiusmodi scribæ inscriptio apud GRUTERVM p. CCCVI. num. 6. mentionem facit, ubi de Q. Ingenuo Maximiano traditur, quod fuerit SCRIB. PVBLICVS PONTIF. Toti collegio, quod ante octo constitit viris, septem addidit hic Sulla, & ut illi *maiorum*, ita hi *minorum* nomen nacti sunt, vti ex GRUTERO *inscript. p. CCCLX. num. 4. p. CCCXXI. num. 1. p. CCCXXIII. num. 4.* constat: adde ONVPHR. PANVINIVM *de ciuitate Rom. cap. XXXIII.* ANDR. DOM. FLOCCVM *de potest. Rom. lib. I. cap. 3. p. 163.* POMPONIVM LÆTVM *de sacerdot. Rom. cap. X. p. 277.* & HENR. NORISIVM *cenotaph. Pisan. diff. I. cap. V.* Vsque ad annum vrbs Romæ DCL. ab ipso collegio pontifices electi & cooptati sunt; post hoc vero tempus per legem *Domitianam* ipsa electio collegio erepta & ad populum translata est. Magna quidem fuit pontificum auctoritas; tribunis tamen plebis parere debebant, teste CICERONE *pro domo, cap. XLV.* Lege IAC. GVETHERIVM *de vet. iur. pontificio lib. II. cap. II. tom. V. thes. ant. Rom. GRÆVII p. 101.* Sacerdotes etiam aliis reipublicæ officiis fungi potuisse, patet ex ANT. VAN DÅLE *diff. IX. ad ant. & marm. spect. p. 42.*

cris collegiis, ut & senatores simul possent esse, summisque honoribus consulatus, præturæ ac similibus præfecti. Non ergo ipsi pontifices sacrificarunt; sed ministri & viliores homines, qui *sacrificuli* ac *popæ* s) vocabantur. Pontifices autem tantummodo curam & inspectionem sacrorum & ceremoniarum habebant, r)

C A P.

s) *Popæ* ii fuerunt, qui victimas ad aras ducebant, easque malleo percutiebant: conf. OVIDIVS *lib. I. fastor.* v. 319. Alii erant *cultrarii*, qui victimæ cadenti cultrum supponebant, de quibus SVETONIVS *vit. Caligul. cap. XXIX.* videri potest; alii vero *victimarii*, qui aquam, molam atque ignem in aris parare solebant, teste LIVIO *lib. XL. cap. 29.* adde IAC. GVTHERRVM *de vet. iur. pontificio lib. II. cap. 14. p. 108.* ADR. TVRNEBVM *aduersar. lib. XVIII. cap. 5.* IO. SAVBERTVM *de sacrific. cap. VI.* SAM. PITISCVM *not. in Sueton. vit. Calig. cap. XXXII. §. 8. p. 577.* aliosque, qui in eiusdem *lex. ant. Rom. tom. III. p. 123.* memorantur.

t) Omnes res, quæ ad religionem ac deorum cultum rite instituendum spectabant, senatus ad pontificem maximum remittebat, qui collegio eas proponere & latam ab isto sententiam senatui renuntiare debebat, ubi saepe fiebat, ut in difficilioribus causis & alii sacerdotes convocarentur. Vtrumque ex LIVIO *lib. XXXIV. cap. 44.* & CICERONE *pro domo cap. VII.* patet, quem locum egregie illustrat BURC. GOTTH. STRVVIVS *synt. ant. Rom. cap. XII. p. 584.* Vbi tamen probe est observandum, pontifices a senatu in iis potissimum rebus, quæ ad sacra diiudicanda pertinebant, consultos esse; de reliquis vero causis ipsum senatum sententiam dixisse, omniaque disposuisse, uti hoc de procuratione portentorum ex LIVIO *lib. I. cap. 20.* de destruendis Serapidis & Isis fanis ex DIONE CASSIO *lib. XL. p.*

DE PONTIFICE MAXIMO.

§. I.

PONTIFICVM collegio & omnibus aliis sacris collegiis, vt augurum, vestalium u) cet, præerat pontifex maximus summa auctoritate, quem Numa instituit, teste LIVIO lib. I. cap. 20. Huic, inquit, *sacra omnia exscripta exsignataque adtribuit, quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ templa sacra fierent, atque vnde in eos sumtus pecunia erogaretur. Cetera quoque omnia publica privataque sacra pontificis scitis subiecit, vt esset, quo consultum*
plebs

142. de edicendo nouendiali sacro ex LIVIO lib. XLII. cap. 3. de supplicationibus decernendis ex eodem scriptore lib. XXXI. cap. 8. patet. Sæpe vnus pluribus sacerdotiis simul præerat. Videantur ANT. VAN DALE diff. IX. ad antiqu. & marmora spect. p. 8. & 81. & CHIFFLETIVS in Geminio titulo sepulcral. tom. I. thes. ant. Rom. Sallengriani p. 619.

u) Pontifex maximus, vti in omnia sacerdotia, ita inprimis in virgines vestales imperium habebat, quemadmodum ex OVIDIO lib. III. fast. v. 417. constat. Eas singulari ritu capiebat, teste A. GELLIO lib. I. cap. 12. p. 76. ed. GRONOVII, ac de criminibus & delictis earum cum collegio sententiam ferebat, testibus CICERONE de haruspic. resp. cap. VII. & LIVIO lib. IV. cap. 44. p. 308. Quapropter etiam a PLVTARCHO vit. Num. p. 44. ἐπίσκοπος vestalium dicitur, IVST. LIPSIVS syntagm. de Vesta & Vestal. cap. V. & VI. tom. III. operum p. 1084. seq. PAVLLVS MANVTIVS de legibus cap. II. in Rosini antiquit. Rom. p. 825. & BARNAB. BRISSONIVS de formul. lib. I. p. 118. pluribus monstrant.

plebs veniret, ne quid diuini iuris, negligendo patrios ritus peregrinosque adsciscendo, turbaretur. Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, placandosque Manes, ut idem pontifex edoceret: quæque prodigia fulminibus alioque, quo viso missa susciperentur atque curarentur. x)

§. II.

x) Nomen *maximi* etiam ii acceperunt, qui in collegio, ubi erant, principes fuerunt: lege ANT. VAN DALE loco *excit.* p. 97. Officia ac munerera pontificis *maximi* ad has potissimum partes reduci possunt: I) præpositus erat toti cultui diuino omnibusque rebus sacris, curabatque ea, quæ ad ceremonias spectarunt, ac prouidebat, ne religio detrimentum caperet, uti ex TACITO *lib. II. cap. 91.* PLUTARCHO *vit. Numæ* p. 67. & LIVIO *lib. I. cap. 20.* p. 30. ed. CLERICI constat, quo & referenda est inscriptio apud IAC. GUTHERIVM *de iur. vet. pontificio, lib. I. cap. 12.* p. 27. ubi CONSERVATOR CEREMONIARVM PUBLICARVM pontifex *maximus* vocatur: II) ubi actus religiosi, ut dedicationes templorum, vota, obsecrationes aliique huius generis ritus instituebantur, præibat pontifex *maximus*, adhibitis certis ac statutis dicendi formulis, quas SENECA *consolat. ad Martiam cap. XIII.* p. 266. *pontificale* adpellat *carmen*, cui LIVIVS *lib. V. cap. 41.* p. 381. & VALERIVS *Maximus lib. VIII. cap. 13.* §. 2. p. 724. ed. THYSII aliique adiungendi sunt: III) anni disponendi atque annalium conficiendorum curam habebat, ut MACROBIVS *lib. I. saturnal. cap. 12.* p. 242. & *lib. III. cap. 2.* p. 387. item CICERO *de oratore lib. II. cap. II.* p. 105. confirmant, quo & SVETONIVS referendus est, quando de Augusto *cap. XXX.* refert, eum, ut pontificem *maximum*, annum ad pristinam redegisse rationem: IV) cognoscebat de caussis adrogationum atque adoptionum, uti hoc ex GELLIO *lib. V. cap. 19.* p. 338. ed. GRONOVII & CI-

CERO

§. II.

Propter necessitatem sacrorum non licebat ei, extra Italiam proficisci, primusque, qui egressus est, Publius Licinius Crassus, consul & simul pontifex maximus, qui contra Aristonicum profectus in

CERONE pro domo cap. XIV. patet; vbi tamen notari debet, non ipsos pontifices rogationem ad populum tulisse; sed eos solum arbitros in hac causa fuisse: adde CAROL. SIGONIVM de ant. iur. ciu. Rom. lib. I. cap. IO. V) pari modo & de causis, quæ ad matrimonia spectabant, iudicabat. Reliqua, quæ imprimis in vestalium virginum causa ipsi tradita erant, officia silens transeo. Præterea multa iura ac priuilegia cum pontificatu maximo erant coniuncta. Omnes sacerdotes, immo etiam rex sacrorum, teste LIVIO lib. II. cap. 2. ipsi erant subiecti. Habitabat in domo publica, quam priscum Numæ palatium prope Vestæ templum fuisse, ex SVETONII, DIONIS CASSII, PLVTARCHI aliorumque testimoniis comprobatur BURC. GOTTH. STRVIVS synt. ant. Rom. p. 581. Eius insignia ac vestes, quæ prætexta, lituus, albogalerus & instrumenta sacrificiorum fuerunt, tacitus prætereo. Num pontifex maximus legis ferendæ habuerit potestatem? num Italia abesse potuerit ac imperio & iure exercitum imperandi præditus fuerit? disquirat IAC. GVTHERIVS de vet. iur. pontif. lib. I. cap. XIII. seq. p. 28. seq. Primum pontificem Numa, teste LIVIO lib. I. cap. 20. creauit, & quoniam idem lib. IV. cap. 14. plurimum, a Numa creatorum, pontificum meminit, conici facile potest, in priori loco supremi in numero pontificum solam fieri mentionem, qui postea maximus est cognominatus. Circa bellum Punicum primus T. Coruncarius ex plebe honorem hunc obtinuit, vt VELLEIVS lib. I. cap. 128. testatur. Ipsos pontifices maximos veteris Romæ recenset ONVPHRIVS PANVINIVS lib. V. fastor. Rom. p. 94. & 330. seq.

in Asiam, victus cæsusque fuit, de quo LIVII *epitome* LIX. consularur. Postea lex illa & consuetudo negligebatur, vt exemplo Iulii Cæsaris, itidem pontificis maximi, & post eum Marci Lepidi abunde constat.

§. III.

Etsi autem cura & dignitas eius fuerit amplissima; tamen non in magistratibus numerabatur; sed in priuatis, vt CICERO clare dixit *orat. I. Catilin. cap. I.* quod Scipio Nasica pontifex maximus Tiberium Gracchum priuatus interfecerit.

§. IV.

Tanta autem auctoritas y) tantumque momentum in pontificatu maximo erat positum, vt imperatores augusti inde ab Octauio Augusto semper hoc munus & titulum sibi reseruauerint; z)

nec

y) Quamuis pontificis maximi dignitas esset summa; tamen & ipsi collegio, sine quo nihil fere suscipere poterat, erat subiectus, &, quum suam potestatem a populo pariter ac toto collegio nancisceretur, prouocatio ab ipso ad collegium & a collegio ad populum locum habebat: conf. LIVIUM *lib. XXXIV. cap. 44. lib. XXXVII. cap. 51.* & LAMPRIIVM *vit. Alex. Seueri cap. XXI.*

z) Quum enim omnis respublica religionum ceremoniis & legibus humanis continetur, imperatores Romani, ne quidquam absolutæ eorum potestati deesset, & summum hoc sacerdotium sibi vindicarunt. Post Lepidi mortem Augustus pontificatum maximum suscepit, quem honorem populus, viuo adhuc Lepido imperatori suo detulerat; recusauerat vero eum tam diu, quam Lepidus in vita erat, vt APPIANVS *bell. ciuil. lib. V. p. 746.* refert, cui SVETONIVS *vit. Augusti cap. XXXI,*

nec postea alius apud Romanos vsque in christiana tempora pontifex maximus factus est, qui non idem imperator esset, cæsar & augustus.

CAP.

XXXI. §. 1. adiungendus est. Vsque ad tempora Alexandri Seueri vnum tantum fuisse pontificem maximum, hocque honorificum nomen imperatores non solum gessisse, sed etiam ipsos sacra administrasse, christianosque cæsares vsque ad Gratianum adpellationem hanc retinuisse, fuscè probat IO. ANDR. BOSIVS *exercitationibus* duabus: altera *de pontifice maximo Romæ veteris*: altera vero *de pontificatu maximo imperatorum Romanor.* quæ eiusdem *notitiæ scriptorum ecclesiasticorum* p. 219. additæ sunt, & exstant etiam *tom. V. thes. ant. Rom.* GRÆVII, p. 225. seq.

Merito quæritur: num, quando plures imperatores simul imperium tenuerunt, omnes; an vnicus solum ex iis pontificatum maximum gesserit? PANVINVS, BVLNGERVS, ROSINVS, alique existimarunt, omnes simul eo nomine vsos fuisse; GVTHERIVS vero & SELDENVS crediderunt, omnes quidem pontifices adpellatos esse; vnum autem ex illis eumque solum pontificem maximum fuisse. Ab his discedunt BOSIVS, SPANHEMIVS, NORISIVS ac PAGIVS, qui adfirmant, sub regimine Balbini ac Pupieni demum introductam esse consuetudinem, pluribus simul *pontificis maximi* adpellationem adsignandi. Quæ omnia diligenter percenset BOVHIERIVS in *Dissertation sur le grand Pontificat des Empereurs Romains*, edit. Diaion. MDCCXLII. vbi ex inscriptionibus probatur, quod iam sub Tito & Vespasiano consuetudo hæc, pluribus simul nomen istud honorificum vindicandi, fuerit. De eodem argumento etiam IACOB. ELSNERVS *schediasmate critico*, quo auctores aliaque antiquitatis monumenta emendantur, vindicantur & exponuntur, cap. vlt. commentatus est: adde ANT. VAN DALE *diss. IX. antiquit. & marm. illustr. inseruient.* p. 175. seq.

DE COLLEGIO AVGVRRVM.

§. I.

AVGVRES dignitate non impares erant pontificibus, adeoque auguratus munus clarissimum. a) Differentia inter auguratum & pontificatum supra in pontificibus ex CICERONE *de harusp. resp. cap. IX.* demonstrata fuit, quod statæ sollemnesque ceremoniæ pontificatu; rerum bene geren-

a) Augures primum Romulus instituit, quumque tres essent antiquitus tribus, Ramnes, Titienses & Luceres; ita totidem etiam augures constituit, ac singulis tribubus proprium dedit augurem, teste LIVIO *lib. IV. p. 219.* Postea quartus augur, & sine dubio a Servio Tullio, qui & quartam addidit tribum, adiectus est. Hi omnes ex patriciis legi solebant, donec anno vr̄bis CCCCLIV. his quatuor auguribus quinque & ex plebeiis accesserunt, ut LIVIVS *lib. X. cap. 6. p. 194. & cap. 9. p. 197.* refert. Sulla deinde numerum eorum ad XV. auxit, ita, ut plenum collegium augurum constitueretur, cui qui præsidebat, *magister collegii augurum* dictus est. Munus eorum potissimum in eo consistebat, ut de rebus tam publicis quam privatis earumque euentu ex avium volatu & cantu ac tripudio voluntatem deorum cognoscerent ac de futuris rebus pronunciarent: conf. CICERONEM *lib. II. de legibus cap. 8. LIVIVM lib. IV. cap. 31.* Sæpe hoc munus cum aliis civilibus officiis coniunctum fuit, teste CICERONE *lib. X. epist. 4. ad famil.* quod & multæ apud GRVTERVM inscriptiones confirmant. Ne auguralis scientia arcana plebi innotesceret, sacerdotium hoc nemini, ne ob maxima quidem flagitia, adimi potuit: lege PLVTARCHVM *quæst. Rom. XCVII.*

Cellar. Antiquit.

E

gerendarum auctoritates augurio contineantur. Idem CICERO lib. I. de nat. deor. cap. 44. ita effert: *cur sacris pontifices, cur auspiciis augures praesunt?* Munus ergo illorum erat, auspicia & auguria, b) hoc est, initia omnium rerum sollempnium & publicarum procurare.

§. II.

b) Haud abs re erit, quædam hic breuiter ac strictim de scientia augurali veterum Romanorum addere. Vti ex CICERONE lib. II. de diuinat. cap. 6. videmus, sex diuinationum fuerunt genera. Illæ enim ex extis, auibus, sideribus, sortibus, somniis & librorum fatidicorum libris sumi solebant. Ad auguralem disciplinam quod adtinet, auspicia petebantur:

I. *ex auibus*, partim ex earum cantu: partim ex volatu, & vt illæ *oscines*, ita hæc *præpetes* atque *alites* nuncupabantur: conf. CICERONEM lib. I. de diuinat. cap. 53. FESTVM voce *præpetes*: A. GELLIUM lib. VI. cap. 6. & SERVIUM ad Virgilii lib. III. Aeneid. v. 261. Omnia, tam bona, quam infausta, non solum ex ipsa cæli parte, quæ ab auguribus baculo curuo, *lituo* dicto, designata erat & *templi* nomen habebat, vbi mox sinistra, mox dextra eius pars pro bono existimabatur signo; sed etiam ex ipsis auibus earumque diuersis speciebus pendebant; vbi tamen vero obseruari debet, quod priscam illam, a Romulo introductam, Etruscam disciplinam auguralem Numa immutauerit.

II. *Ex pullis*, qui in cauea, *auguraculi* nomen habente, a *pullariis* adseruabantur. His *offa* siue puls offerebatur, quem si auide accipiebant, & aliquid ex illo in terram decidebat, pro optimo habitum est augurio. Dictum illud fuit *tripudium solistimum*, quod idem est ac *terripauium*. Veteres enim vocabulum *pauire* pro *ferire* vsurparunt. Nam aliqua offæ pars in terram cadere, pullus vero terram *pauire*, id est, ferire debebat; quamuis alii *tripudium* a tripode ortum esse credant: conf.

§. II.

Hi quoque *sacerdotes* dicebantur & auguratus *sacerdotium*, ut ex PLINIO *lib. IV. epist. 8.* adpareret,

E 2

quod

conf. CICERO *lib. II. de diuin. cap. 34.* PLVTARCHVS *Græc. p. 832.* FESTVS voce *puls*, p. 386. *auctor. latin. lingu.* GOTHOFREDI, LIVIVS *lib. X. cap. 40.*

III. *Ex celo*, quum augures ex tonitru, fulgure & fulminibus, quorum varia, testibus SENECA *lib. II. nat. quæst. cap. 39.* & AMMIANO MARCELLINO *lib. XXIII. p. 341.* exstiterent genera, futurarum rerum euentum prædicerent, quod augurium tantam apud veteres sibi vindicauit auctoritatem, ut & ipsa comitia disturbare ac distrahere potuerit, quemadmodum ex LIVIO *lib. XL. cap. 42.* constat. Petebantur a diis eiusmodi fulmina, id quod *impetrare*, a quo vocabulo nota illa augurum loquendi formula, *impetritum*, orta est, ac Iouem *elicere* adpellabant: conf. PLINIVS *lib. II. cap. 53.* LIVIVS *lib. I. cap. 31. lib. XXVIII. cap. 2.* VIRGILIUS *lib. IX. Aeneid. v. 630.* LVCANVS *lib. I. v. 533.*

IV. *Ex diris*, siue signis tristibus, de quibus præter ceteros CICERO *lib. I. de diuinat. cap. 17.* & OVIDIVS *lib. XV. metamorph.* videndi sunt. Ipsa auspicia, ubi ad loca, iis destinata, referuntur, triplicis erant generis: I. *urbana*, quæ vel in singulari montis Palatini loco, *arcis auguratorii* & *auguraculi* nomen habente; vel in omnibus vrbis collibus, si Auentinum montem exceperis, post noctem mediam haberi potuerunt ab auguribus, qui læna vel trabea induti, capite velato, tam sedentes, quam cubantes cum suo lituo cæli regiones in quatuor partes diuidere, ac cum votis & precibus auguria exspectare solebant: II. auspicia *extra urbem*, quæ omnes maiores magistratus in locis septis & sub libero positis cælo, adhibito augure, vel in ipso tabernaculo, vel extra istud, capiebant, & tentorio rite capto, sacrificiisque peractis, signa cælestia a Ioue expetebant & immotis oculis serenum cælum intueban-

tur :

quod perſæpe a ſummis viris & conſularibus am-
biebatur, vnde dignitas eius inclareſcit. Sic Cice-
ro, Appius Pulcher & Plinius iunior augures fue-
re, omnes conſulares. Initio quatuor tantum
erant, a Numa Pompilio conſtituti: vide LIVIVM
lib. IV. cap. 4. & lib. X. cap. 6. Quinque additi
ſunt poſtea plebei, eodem *lib. X. cap. 6. & 9.* Sul-
la auxit, vt eſſent quindecim, quibus vnum denuo
ſuperaddidit Iulius Cæſar: vid. LIVII *epitom.*
LXXXIX. Auspicia & auguria curarunt præſertim
in comitiis & aliis rebus magnis agendis.

§. III.

Illorum ergo erat, de cælo ſervare, & ſi fini-
ſtrum aliquid obſervauerint, obnunciare, atque ita
comitia dirimere, quod in ipſorum poteſtate erat.
CICERO *Philipp. II. cap. 33.* *quid videras? inquit,*
quid ſenſeras? quid audieras? nec enim de cælo ſer-
vaffe dixiſti; neque hodie dicis, & paucis interiectis:
magna tua potius, quam reipublicæ calamitate emen-
titus es auſpicia: obſtrinxiſti populum romanum reli-
gione. Augur auguri, conſul conſuli obnunciaviſti.
Adde *pro domo cap. XV.* vbi dicitur: *augures re-*
ſponderunt, quum de cælo ſervatum ſit, cum populo
agi non poſſe. LVCANVS *lib. V. v. 395.*

nec cælo ſervare licet, tonat augure ſurdo. c)

C A P.

tur: III. *in caſtris*, vbi ante aram auguralem quæcunque
auguriorum exhibebantur genera. Præterea auguria
erant maxime, vti euenerant, vel *oblatiua*; vel *imperri-*
ta; vel *ſtatua*. De reliquis eorum generibus, pedestri-
bus videlicet, piacularibus, caducis, aliisque taceo.

c) De auguribus videndi ſunt: ONVPHR. PANVINIVS
de

DE DECEMVIRIS ET QVINDECIM-
VIRIS SACRIS FACIENDIS.

§. I.

HORVM munus erat, libros Sibyllinos d) adire
& interpretari iussu senatus : deinde etiam

E 3

alia

de ciuit. Rom. cap. XVII. MICH. ANG. CAUSSEVS
DE LA CHASSE *de insignib. pontif. max. tab. II.*
ANDR. DOM. FLOCCVS *de potestat. Rom. lib. I. cap. 4.*
p. 153. POMPON. LAETVS *de sacerdot. Rom. cap. V.*
p. 271. & BVRC. GOTTH. STRVVIVS *synt. ant.*
Rom. cap. XII. p. 594. De ipsis veterum auguriis,
auspiciis, scientia augurali; variis diuinationum gene-
ribus, cet. scripserunt præter antiquiores, VERANI-
VM, APPIVM *Pulchrum* & IVLIVM *Obsequentem*, AV-
GVSTINVS NIPHVS *lib. II. de auguriis*; IO. PIE-
RIVS VALERIANVS *de fulminum significationibus*;
IUL. CÆS. BVLENGERVS, cuius commentationes
de auguriis & auspiciis : de ominibus : de prodigiis : de
terre motu & fulminibus tom. V. thes. ant. Rom. GRÆ-
VII exstant: IO. BAPTISTA BELLVS *diatr. de par-*
tibus templi auguralis; ANDR. CHRIST. ESCHEN-
BACHIVS *dissertat. academ. p. 551.* & BVRC. GOTTH.
STRVVIVS *synt. ant. Rom. cap. VI. p. 252.*, quibus
alii, a IO. ALB. FABRICIO *bibliogr. antiquar. cap. XI.*
p. 418. memorati, adiungendi sunt.

d) Inter varios veterum Romanorum libros sacros, qui ad
cultum deorum, oraculorum ac diuinationum scienti-
am spectabant, principem sibi vindicant locum *libri Si-*
byllini, quorum historiam A. GELLIVS *lib. I. cap. 19.*
p. 99. ed. GRONOVII & DIONYSIVS *Halicarnasse-*
us lib. IV. p. 259. memoriæ prodiderunt. Adibant
eos Romani tempore seditionum ac turbatæ reipubli-
cæ, inprimis, quando prodigia aliaque funesta signa

ad-

alia sacra procurare, LIVIVS *lib. X. cap. 8.* Sibyllinorum librorum historiam ad CICERONIS *orat. III. Catilin. cap. 4. §. 9. p. 186.* exposuimus, ubi CICERO *fata Sibyllina* vocat, quæ consulebantur a Romanis, quoties in magno quodam periculo consilia explicari non poterant. A Tarquinii superbi ætate custodiebantur huiusmodi libri in Capitolio usque ad bellum Marficum, quo, incenso Capitolio, ipsi quoque conflagrarunt. Qui vero postea libri

adparuerant. Fuerunt libri illi Romæ usque ad bellum Marficum, quo cum Capitolio, in cuius templi cella subterranea adseruabantur, concremati sunt, in quorum locum postea alii ex ceteris urbibus partim delati, partim descripti libri a Romanis sunt substituti. De iis commentati sunt præter DAN. CLASSENIVM, GEORG. MOEBIVM, ANTON. VAN DALE aliosque, qui de oraculis veterum paganorum hominum exposuerunt: ONVFR. PANVINIVS *tr. de Sibyllis*: ERASM. SCHMIDIVS *oration. de Sibyllis & libris Sibyllinis*: ISAAC. VOSSIVS *de Sibyllinis*: DAVID. BLONDELLVS *de Sibyllis*: SERVATIVS GALLÆVS *dissertationib. de Sibyllis earumque oraculis.* Multos alios, a IO. ALB. FABRICIO *biblioth. Græc. lib. I. cap. 29. tom. I. p. 167.* memoratos, prætereo. Quæ ad nostra tempora peruenerunt, oracula Sibyllina, a IO. OBSOPOEO & memorato SERVATIO GALLÆO in lucem edita, merito supposita & post Christum natum confecta habentur, quamuis SCHMIDIVS, VOSSIVS & IO. CRASSETVS *diss. de oraculorum Sibyllinorum veritate* eorum antiquitatem tueri voluerint. Quæ adhuc in vtriusque partem de horum librorum auctoritate atque ætate sunt disputata, fuse enarrantur a SERVATIO GALLÆO, FABRICIO, quorum iam mentionem feci, ac TOBIA ECKARDO in *non-christianorum de Christo testimoniis cap. II. p. 18.*

libri Sibyllini erant, collecti fuerunt hinc inde in Italia & prouinciis ex variis fragmentis vaticiniorum, quæ Sibyllarum nomen præferebant. TACITVS lib. VI. *annal. cap. 12. quod a maioribus, inquit, quoque decretum erat, post exustum sociali bello Capitolium, quæstis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus, Sibyllæ una seu plures fuere; datoque sacerdotibus negotio; quantum humana ope potuissent vera discernere. Igitur hinc quoque notioni quindecimuirum is liber subiicitur: adde SVETONIVM vit. Aug. cap. XXXI. §. I.*

§. II.

Ipse Tarquinius primum duumuiros, *ἀνδρας ἐπιφανεῖς δύο* constituit ad libros istos custodiendos, vt DIONYSIVS *Halicarnasseus lib. IV. p. 259.* tradit. Postea decemuiris id negotium commiserunt, & tandem quindecim. LIVIVS *lib. VII. cap. 27. dd) pestilentia, inquit, ciuitatem adorta, coëgit*

E 4

sena-

dd) Incertum est, a quo hic decemuirum ordo auctus sit. Sine dubio id Sulla fecit, qui etiam aliorum sacerdotum ampliauit numerum. Teste enim DIONYSIO *Halicarnasseo lib. IV. p. 260.* ante Sullæ tempora numerus denarius adhuc fuit; CICERONIS vero ætate quindecimuiros iam exsistere, vt ex eius *lib. VIII. epist. 4. ad famil. tom. I. p. 451.* ed. GRÆVII patet. SERVIUS *ad Virgil. lib. VI. Aeneid. v. 73.* postea sexaginta viros constitutos fuisse scribit; qui tamen quindecimuirum retinissent nomen. Nemini, præter quindecimuiros, libros Sibyllinos inspiciendi facultas dabatur, quapropter & quindecimuiros ipsi, iussu Augusti, libros vetustate consumptos, vt DIO CASSIVS *lib. LIV. p. 532.* refert, describere debebant, & vt solis his libris tem-
pus

senatum, imperare decemuiris, ut libros Sybillinos inspicerent, eorumque monitu lectisternium fuit; & lib. XXII. cap. 9. quod non ferme decernitur, nisi, quum tetra prodigia nunciata sunt, decemuiris libros Sibyllinos adire iuberentur, qui, inspectis fatalibus libris, retulerunt patribus, quod eius belli causa votum Marti foret, id non rite factum, de integro & amplius faciendum esse. Et lib. XXXVI. cap. 37. eorum prodigiorum causa libros Sibyllinos ex senatus consulto decemuiris quum adissent, renunciarunt, ieiunium instituendum Cereri esse. Sub cæsaribus autem erant quindecimuiris, ut supra ex TACITI loco constitit. Quum autem adhuc decemuiris essent, erant quinque patricii, quinque plebei, quod LIVIUS lib. VI. cap. 42. obseruauit.

§. III.

His præterea etiam sacra quædam facienda commissa sunt. LIVIUS lib. X. cap. 8. ita scribit: decem-
uiros

pus suum consecrare possent, ab omnibus aliis muneribus urbanis, secus ac alii sacerdotes, erant liberi. Proprie Apollinis fuerunt sacerdotes, quare etiam in domo sua tripodem æneum habuerunt, auctore SÆ-
TONIO vit. Aug. cap. LII. id quod & eorum nummi, qui tripodem & delphinum præ se ferunt, testantur. Apud FLAVIUM VOPISCUM vita Aurelian. cap. XIX. pontifices vocantur hi quindecimuiris, quia, ut SALMASIUS not. ad hunc locum tom. I. scriptor. hist. Aug. p. 463. docet, multi ex eiusmodi quindecimuiris pontificum munere sunt functi. In illorum cura & ludos seculares fuisse, ex TACITO lib. XI. annal. cap. II. §. 3. tom. II. operum ed. PICHONII patet, cui ONVPHR. PANVINIUS de ludis secular. tom. IX. thes. ant. Rom. GRÆVII p. 1071. adiungendus est.

*viros sacris faciundis, carminum Sibyllæ ac fatorum
populi huius interpretes, antistites eisdem Apollinaris
sacri ceremoniarumque aliarum plebeios, videmus.
Vnde etiam decemviri sacrorum adpellantur lib.
VI. cap. 42.*

§. IV.

Christiani scriptores sæpe etiam prouocant ad
Sibyllina oracula, vt christianam veritatem inde
aduersus paganos comprobent, vt videmus apud
LACTANTIUM *lib. I. de fals. relig. cap. 6. §. 7.
lib. II. cap. II. §. 18. cap. 12. §. 20. lib. IV. cap. 6.
§. 17.* Verum credibile haud est, illos versus esse
veterum Sibyllarum, quum sæpe multo clarius
de Deo & Christo loquantur, quam vel ipsi prophe-
tæ veteris testamenti. Probabilius ergo est, a pio
homine, sed christiano in recenti ecclesia, compo-
sitos illos versiculos esse; aut, si veteres Sibyllarum
versus, interpolatos, vt eo facilius paganis homi-
nibus, qui maximi hæc oracula faciebant, persua-
derent, id quod inter tot innumeras schedas, hinc
inde diuersis regionibus atque prouinciis dispersas,
non facile obseruari ac dignosci potuit. e)

CAP. VI.

DE FLAMINIBVS.

§. I.

FLAMINES dicuntur quasi *filamines*, a filis, quæ
E 5 in

e) De quindecimviris his pluribus exponunt: ALEXAN-
DER AB ALEXANDRO *lib. III. genial. dier. cap. 16.*

PETR.

in ornatu ipsorum ex galero dependebant, vt
FESTVS POMPEIVS interpretatur.

§. II.

Flamines igitur sacerdotes f) erant & maioris
quidem dignitatis. Numa Pompilius tres crea-
vit: g) flaminem dialem, id est, iouialem, qui
omni-

PETR. TAFFINVS *de anno secul. Rom. tom. VIII. thes.
ant. Rom. p. 494.* ONVPHR. PANVINIVS *de ciuit.
Rom. cap. XXXV. aliique.*

f) Flamines sacerdotes quidem fuerunt, non vero pontifi-
ces; ita tamen in eorum collegium recepti fuisse vi-
dentur, vt, quando senatus rem maioris momenti ad
pontifices detulerat, & ipsi sedem in eorum collegio ha-
buerint; quod ex CICERONE *pro domo cap. XLIX.*
luce clarius potest comprobari: adde ONVPHR. PAN-
VINIVM *de ciuit. Rom. cap. XII.* Flamines hi singula-
re collegium non constituebant, quoniam singuli ali-
cuius dei sacris præerant, quæ quilibet per se admini-
strare debebat, vt ex CICERONE *lib. II. de legib. cap.
8.* discimus, quando autem nonnumquam in inscri-
ptionibus *flaminis diuorum omnium* fit mentio, scien-
dum est, flaminis pariter ac pontificis nomen sacerdo-
tes publicos municipiorum gessisse & sacerdotem præ-
cipuum hoc nomine insignitum fuisse.

g) Flamines a Numa institutos fuisse, præter LIVIVM
lib. I. cap. 20. DIONYSIVS *Halicarnassens lib. II. p.
124.* AVRELIVS VICTOR *cap. III. §. I. p. 40.* &
LACTANTIUS *lib. I. diuin. institut. cap. 22.* confir-
mant. Romulo primam eorum creationem adsignat
PLVTARCHVS *vit. Num. p. 64.* sed iste scriptor in
Romana historia tantam fidem, quantam alii, sibi non
vindicauit. Creabantur flamines a populo comitiis tri-
butis, ita, vt pontifex maximus tres nominaret, ex
quibus vnus a populo electus & constitutus est, vt ex
VALERIO MAXIMO *lib. VI. cap. 9.* A. GELLIO *lib.
XV.*

omnium maximus erat, vt Ioui sacra faceret: huic duos flamines adiecit, Marti vnum, alterum Quirino: vide LIVIVM *lib. I. cap. 20.* *Flamen dialis* Iouis adsiduus sacerdos erat; nec poterat ab vrbe abnoctare, vt LIVIVS *lib. V. cap. 52.* tradit; neque licebat, exercitum videre, quod AVLVVS GELLIVS addit *lib. X. cap. 15.* vbi plura de hoc flamine eiusque dignitate leguntur. h)

§. III.

XV. cap. 27. & LIVIO *lib. XXXVII. cap. 54.* constat. Flamini bus certis de causis sacerdotium eripi potuisse, itidem LIVIVS *lib. XXVI. cap. 23.* & VALERIVS MAXIMVS *lib. I. cap. I. §. 4.* docent. Vxores flaminum *flaminicæ* adpellabantur, quarum MACROBIVS *lib. I. saturn. cap. 16.* TACITVS *lib. IV. annal. cap. 16. §. 6.* GELLIVS *lib. X. noct. Attic. cap. 15.* TERTVL- LIANVS *exhortat. ad castit. cap. XIII. p. 672. ed. RIGALTII,* & inscriptio apud GRVTERVM p. 322. *num. 2.* mentionem faciunt. De flamineo, quod eiusmodi flaminicæ gestarunt, SOLERIVS, siue, qui sub hoc nomine latet, THEOPH. RAYNAVDVS *de pileo,* p. 140. videndus est.

h) De flamine diali eiusque dignitate, officiis ac eximiis priuilegiis legi possunt: ONVPHR. PANVINIVS *de ciuit. Rom. cap. XXV.* ANDR. DOMINIC. FLOCCVS *de potest. Rom. lib. I. cap. 5.* PAVLLVS MERVLA *de sacerdot. Rom. cap. II. §. 9.* IAC. GV THERIVS *de vet. iur. pontificio lib. I. cap. 31. tom. V. thes. ant. Rom. p. 65. seq.* IAC. OISELIVS *animaduersion. in Gellii lib. X. noct. Attic. cap. 15.* & SAM. PITISCVS *lex. ant. Rom. tom. II. p. 162.* Flamini diali iusiurandum vetitum fuisse, ex veterum scriptorum testimoniis *comm. de antiquor. christian. doctor. de iureiurando sentent. cap. I. §. 2. p. 8.* monstraui. De patrimis ac matrimis, quæ flamine diali in sacris seruiebant, MARC. ZVER. BOX- HORNIVS *quæst. Rom. XXXV.* legatur.

§. III.

Postea supra tres illos, a Numa constitutos, creati fuerunt & alii flamines, sed minores; qualis fuit *flamen carmentalis*, apud CICERONEM *de claris orator. cap. 14.* & plures in prouinciis, i) vt passim in inscriptionibus adparet; maxime autem diuorum, siue cæsarum, in deorum numerum relatorum, flamines constituebantur, qui a diis suis, quos colebant, cognomen adepti sunt, vt flamines Augustales, k) Flauiales, Traianales cet. etiam alio casu flamen Claudii, flamen Adriani, passim in inscriptionibus. l)

CAP. VII.

DE SEPTEMVIRIS EPVLONVM.

§. I.

NON antiquissimum hoc collegium fuit; sed postquam multiplicarentur sacrificia & ceremonio-

i) Flamines etiam in municipiis fuerunt, quorum forma prope ad similitudinem reipublicæ Romanæ accedebat: conf. CICERONEM *pro Milone cap. X.* Erant ex ordine decurionum, a quibus etiam, vt ex lapide prisco apud GRVTERVM *inscript. p. CCCCXXXVIII. num. 7.* patet, creari solebant.

k) Conf. de his LAVRENTII THEODORI GRONOVII *marmor. bas. Colossi Tib. Cæs. erecti cap. XI. tom. VII. thes. ant. Græc. GRONOVII p. 475.* & HENR. DODWELLVM *praelection. Cambden. p. 1613. seq. HENR. NORISIVM cenotaph. Pisau. tom. III. operum p. 117.*

l) De flaminibus plura exhibent: IAC. GVTHÆRIVS *de vet. iur. pontificio lib. I. cap. 6. II. & 29. seq. ONVPHR. PANVINIVS de ciuitat. Rom. cap. XII. XXVI. & XXVII.*

monia post Annibalis bellum primum triumviri epulones facti m) adiunctique pontificibus sunt, ut epulas sacrificiorum curarent. Originem ita descripsit LIVIUS lib. XXXIII. cap. 42. Romæ, inquit, eo primum anno triumviri epulones facti, & CICERO lib. III. de orat. cap. 19. sub Lucii Crassi persona, qui proxime ante Sullam fuit: pontifices veteres, seu maiores, propter sacrificiorum multitudinem tres viros epulones esse voluerunt, quum essent ipsi a Numa, ut etiam illud ludorum epulare sacrificium facerent, instituti.

§. II.

Postea auctus est numerus & septemviri facti, haud dubie a Sulla, qui numerus erat Ciceronis tempore & belli civilis. LVCANVS lib. I. v. 602.

Septemvirque epulis festis.

Cæsar quidem, ut apud DIONEM lib. XLIII. extremo p. 272. est, dicitur tres septemviros addidisse; verum non probatum id videtur, aut in usum introductum fuisse. Nam in inscriptione antiqua,

Au-

XXVII. & præ ceteris HENR. NORISIVS *cenotaph. Pisanis diff. I. cap. 4. tom. III. operum p. 79. & diff. II. cap. 5. p. 204.*

m) Sine dubio numerum eorum, ut reliquorum sacerdotum, Sulla auxit. Vbi enim oratio Crassi apud CICERONEM lib. III. de oratore cap. 19. cum iis, quæ LVCANVS lib. I. *pharsal. v. 602.* habet, comparatur, satis adparet, ante Sullam triumviros, statim vero post eum septemviros extitisse. Dignitatem septemvirum haud minimam fuisse, ex inscriptionibus apud GRVTERVM p. CCXXXV. num. 10. & CCXXXVI. num. 9. patet. Horum septemvirum collegium ex quatuor summis extitisse, supra probavi.

Augusto, Cæsaris diui filio, dicata apud GRVTERVM *inscript. p. CCXXVII. num. 1.* legitur: COLLEG. VII VIR. EPVLON. Hoc munus vel collegium videtur ipse CICERO *septemvratum* adpellasse, *Philipp. I. cap. 38.*

CAP. VIII.

DE SALIIS.

§. I.

SALIOS, Martis n) sacerdotes, Numa Pompilius instituit duodecim, o) iisque tunicæ pi-
ctæ

n) Mars hic, in cuius honorem Salii instituti sunt, *Gradivi* habuit nomen, de quo iam supra quædam memora-
vi. Ante Romanorum tempora Herculis sacerdotes hi
salii fuerunt: conf. VIRGILIUM *lib. VIII. Aeneid. v. 285.* & MACROBIUM *lib. III. saturnal. cap. 12.*

o) Hi duodecim, a Numa instituti, ex solis sumebantur
patriciis, qui quum sacra in palatio celebrarent, inde
palatini sunt dicti. Post Numam Tarquinius salios *al-*
banos: Tullus Hostilius *collinos*, qui & *quirinales*,
agonales & *agonenses* adpellabantur, constituit, vt di-
ferte DIONYSIUS *Halicarnassens lib. II. p. 129.* testa-
tur. SERVIVS igitur ad *lib. VIII. Aeneid. v. 285.*
errat, quando collinos hos salios a quirinalibus di-
stinguit, vtrorumque vero Numam esse auctorem
scribit. Eodem loco *pauoriorum* & *palloriorum* fa-
cit mentionem; de quibus vero omnes ceteri ta-
cent scriptores. Quodsi ii re ipsa exstiterunt, a
Pauore & Pallore numinibus sine dubio nomen su-
um nacti sunt. Inscriptio apud GRVTERVM *p. MXXIX. num. 6.* docet, & imperatores salios suos
postea accepisse: adde HENR. DODWELLVM *præ-*
lect. Cambden. p. 163.

Etæ p) insigne dedit, & super tunicam æneum pectori tegumen cælestiaque arma, quæ *ancilia* q) adpellabant, ferre, ac per urbem ire, canentes carmina r) cum tripudiis sollempnique saltatu

p) Gestabant salii tunicam pictam, æreo balteo cinctam, & , vt DIONYSIVS *Halicarnassens lib. II. p. 129.* refert, togam, quam, ne in saltando ipsis impedimento esset, fibula contraxerunt, id quod etiam gemma apud LEONARD. AVGVSTINVM *tom. I. num. 152.* confirmat. In capite apices atque æneas galeas: in dextro lanceam, aut virgam, sinistra vero ancile habuerunt, & sic, gladiis suis instructi, ad tibiæ sonum saltarunt & inter saltandum hymnos cecinerunt: lege DIONYSIVM *Halicarnassens loco excitato p. 129.* & PLVTARCHVM *vit. Num. p. 67.*

q) *Ancilia* scuta parua & rotunda Martique sacra fuerunt. Tradunt veteres, eiusmodi scutum æneum anno octauo regni Numæ, quo pestilentia urbem inuaserat, de cælo in regis huius manus decidisse, idque ab Egeria diuinitus esse missum, addito responso, eam urbem, in qua ancile istud adseruaretur, omnium potentissimam esse futuram. Ne autem istud furto auferretur, per Veturium Marmurium, in cuius honorem ultimo festi die carmen singulare cantabant, multa aliâ eiusmodi scuta fabricanda Numam curasse, referunt. Atque ista scuta *anciliorum* habuerunt nomen: conf. TOB. GVTHBERLETHVS *de saliiis, cap. XII. seq.* IAC. GVTHERIVS *de vet. iur. pontificio lib. I. cap. II. tom. V. thes. ant. Rom. GRÆVIIP. 26.* ALDVS MANVTIVS *tr. de parma, chypeo, scuto, pelta & ancili, qui tom. I. thesauri antiquitatum Romanarum Sallengriani exstat: IO. DAN. RAMVS diff. de ancilibus Romanorum, Hafniæ MDCCVI. edita, aliique.*

r) Carmina, quæ a Saliis in honorem omnium numinum canebantur, *axamenta* dicta sunt; versus autem, singulis

tatu s) iussit. Hæc LIVII sunt verba & descriptio *lib. I. cap. 20. t)* Rex Tullus Hostilius alios duodecim addidit, ut est apud DIONYSIVM *Halicarnass. lib. III. p. 173.*

§. II.

lis diis consecrati, a nominibus eorum, ut *Iunonii, Minervii*, cet. sunt adpellati. Multa de his axamentis habet TOBIAS GUTHBERLETHVS *libro memorato cap. XIX. cui GERH. 10. VOSSIVS etymol. voc. axis, tom. I. oper. p. 70. adiungendus est.*

s) Is, qui motibus certis præstuliebat, a CAPITOLINO *vita Marc. Antonini cap. IV. tom. I. script. hist. Augustæ p. 302. præsul* vocatur, qui, quum præstularet, *amtruare* dictus est; *redamtruare* vero reliquorum fuit saliorum, ut *LVCILIVS sat. IX. v. 28. & FESTVS voc. redamtruare p. 399. obseruant.* Pari modo is, qui præcinebat, *vates* est adpellatus, ut *CLAVD. SALMASIVS not. ad memor. CAPITOLINI locum* animaduertit. Qui salis præerat, nominabatur *magister* habebatque potestatem reliquos inaugurandi.

t) Quis primus Salios instituerit, est incertum. Nonnulli eorum auctorem *Arcadem* Salium: alii *Saonem* *Samoethracem*: alii porro *Euandrum* esse, volunt. Hoc est certissimum, salios opud Græcos non vsitatos fuisse; probabile autem est, Romanos eos ad imitationem *Pyrhichie* saltationis vel *Curetum* instituisse. *Numa* illos quidem primum Romam transtulit; antea vero iam in aliis Italiae ciuitatibus sub *Herculis* sacerdotum nomine cogniti fuere, quod ex *SERVIO ad Virgilio lib. VIII. Aeneid. p. 285. patet.* Diem, quo ancilia mota sunt, calendares Romanorum fasti, a *BUCHERIO, HERWARTO & LAMBECCIO* editi, ad VII. idus Martii referunt; alii vero ipsis calendis Martiis festum hoc initium habuisse contendunt. Plura de his salis exhibent: *SREPH. LE MOYNE not. ad var. sacra p. 362. 366. ANDR. DOM. FLOCCVS de potest. Rom. lib. I. cap. 7.*

GISB.

§. II.

A saltatu illo *salii* dicti sunt. Hinc HORATIVVS
lib. I. od. 36. v. 12.

neu morem in salium sit requies pedum.

Idem lib. IV. od. I. v. 28.

- - - pede candido

in morem salium ter quatient humum.

VIRGILIUS lib. VIII. Aeneid. v. 285.

tum salii ad cantus incensa altaria circum.

Peractis sacris & saltatione salii opiparis epulis
excipiebantur, vnde prouerbium: *saliares epulae.*

HORATIVVS lib. I. od. 37. v. 2.

- - - nunc saliaribus

ornare puluinar deorum

tempus erat dapibus, sodales.

Adde FESTI POMPEII, antiquissimi grammati-
ci, explicationem, quam ad Mirandulæ epistolas
ad-

GISB. CVPERVS lib. IV. obs. I. SAM. PITISCVS
not. ad Sueton. vit. Othon. cap. VIII. p. 892. SAL. DEY-
LINGIVS obs. sacr. part. III. p. 420. & imprimis TOB.
GVTHBERLETHVS de saliiis. Nonnulli, ad quos
STEPH. LE MOYNE præsertim pertinet, putant,
Paullum ad sollempnia saliorum festa animum suum
aduertisse, quando Rom. XIII, 12. *arma lucis opponit*
operibus tenebrarum armisque iniustis ac violentis; quæ
vero sententia non admodum multam probabilitatis
speciem præ se habere videtur: conf. SAL. DEY-
LINGIVM loco memorato: AMELIVM, siue, qui sub
hoc nomine latet, PETR. ZORNIVM, in der Erörte-
rung der schwersten Schriftstellen neuen Testam. part. II.
p. 828. & IO. CHRIST. WOLFIVM cur. phil. &
crit. tom. II. p. 269.

Cellar. Antiquit.

F

adscriptimus p. 53. & SVETONIVM vit. Claud. cap. XXXIII.

CAP. IX.

DE LUPERCIS.

§. I.

LUPERCI erant Panis sacerdotes, u) ex antiqua Arcadium institutione, vnde ritus per Euan- drum in Italiam translatus, quem ira LIVIVS lib. I. cap. 5. describit: *Nudi iuvenes lyceum Pana vè- nerantes, per luxum atque lasciuiam currebant.* Flagellabant flagello, ex loro caprino facto, mu- lieres & ancillas obuiam venientes. x) §. II.

u) Luperci dicti sunt a nomine *Lupercus*, quod Pan, te- ste IVSTINO lib. XLIII. cap. I. p. 603. gerebat, & for- te ea de causa, quoniam vt deus pastorum ac rusticus lupos a grege arcere existimabatur. Tres fuerunt il- lorum societates. Alii *Fabiani*: alii *Quintiliani*: alii de- nique, quos Iulius Cæsar, vt SVETONIVS vit. eius cap. LXXVI. §. 2. & DIO lib. XLV. p. 243. referunt, addidit, *Iuliani* sunt adpellati. Duorum priorum OVIDIVS lib. II. *fastor.* v. 377. facit mentionem: conf. SAM. PITISCVS not. ad memoratum Suetonii lo- cum p. 129. ADR. TURNEBVM lib. VII. *aduersar.* cap. 3. aliosque.

x) Luperci eiusmodi, quum per urbem discurrerent, ob- uenientium tam mulierum, quæ hac verberatione fecunditatem augeri existimabant; quam virorum terga cadebant. Hoc *caromidiari* adpellabant, vt vetus *scholias- tes* ad Iuuenalem *sat.* II. v. 142. & ex eo SALMA- SIVS not. ad Spartianum vit. *Adriani* cap. XVIII. p. 170. obseruat, hæcque vox non instrumentum, quo isti luperci flagellabant; sed locum corporis, ab illis percussum, significat. Το κότρωμον enim, siue κότρωμα, est pars sub collo inter scapulas, quam Latini *intersca-*
pu-

§. II.

Ineptum & spurcum sacrum ; nihilominus magni factum a Romanis, vt summi viri etiam hoc sacerdotium ambirent, quemadmodum de Marco Antonio consule refert CICERO *Philipp. II. cap. 33. & 34.* inter lupercos lupercalibus ludis & ipsum Lupercum cucurrisse.

§. III.

Omissos aliquamdiu hos ludos Augustus restituit : vid. SVETONIUM *eius vit. cap. XXXI.* Locus Romæ his turpissimis sacris dicatus, dicebatur *lupercal*, VIRGILIUS *lib. VIII. Aeneid. v. 343.*

- - - *gelida monstrat sub rupe lupercal*
Parrhasio dictum Panos de more lycei.

Adde, quæ nos ad dictam *Philipp. II.* notauimus, & conf. in primis PRUDENTIUM *in Romano v. 161. seq.* egregie hos impuros ritus exagitantem.

CAP. X.

DE ARVALIBVS FRATRIBVS.

§. I.

ROMVLI institutum erat, sumtum ex numero
F 2 filio-

pulum, interscapilium vel conscalpium vocant. Ex hoc SVETONIUM *vit. Claudii cap. XXVII. §. 7.* nonnulli emendare ac ibi pro *catenis verberatum* legere volunt *catomis verberatum*; quæ de re SAM. PITISCVS *not. ad hunc locum* consuli potest. De voce *catomidiare* præter PITISCVM & SALMASIVM, ADR. TVRNEBVS *lib. I. aduersar. cap. 28. p. 31.* EZ. SPANHEMIVS *not. ad Callimachum hymn. in Cerer. v. 45. p. 694.* PETR. BURMANNVS *not. ad Petronium p. 626.* & interpretes Ouidii, *tom. III. operum p. III. ed. BURMANNVS* euoluendi sunt.

filiorum nutricis Accæ Larentiæ, de qua GELLIVS lib. VI. cap. 7. ita ex Sabino Massurio refert: *ea mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amisit: in illius locum Romulus Accæ Larentiæ sese filium dedit, seque & ceteros eius filios fratres aruales adpellavit. Ex eo tempore mansit collegium fratrum arualium, cuius sacerdotii insigne est spicæ corona & albæ infule.* Eadem tradit PLINIVS lib. XV^{III}. cap. 2.

§. II.

Munus eorum ita describit VARRO lib. IV. de lat. lingu. cap. 15. p. 15. *fratres aruales dicti sunt, quia sacra publicâ faciunt, propterea ut fruges ferant arua.* Hostiæ dicebantur *ambaruales.* FESTVS POMPEIVS, p. 249. *ambaruales hostiæ, quæ pro aruis a duobus fratribus sacrificabantur.* Ex inscriptionibus constat, nobilissimos viros hoc in collegio fuisse. y) CAP.

y) Fratres aruales, quorum numero duodecim fuerunt, ab ipso collegio cooptatos fuisse, probabile est. Is, qui huic præerat collegio, ut in ceteris eiusmodi societatibus, *magistri* gessit nomen, quod inscriptiones fratrum arualium apud IAC. SPONIVM *misc. erud. antiquit.* p. 5. seq. & GRVTERVM p. CXVIII. abunde confirmant. Sacrificia arualia, testibus VIRGILIO *eclog. V. v. 79. 80.* ac TIBVLLO lib. I. *eleg. II. v. 34.* in honorem Bacchi & Cereris eum potissimum in finem publice quotannis, sub initium veris, quo germen ex terra emergit, instituebantur, ut agri sæcundi redderentur, omniaque, quæ iis ac pecori totique agriculturæ nocere possent, auerterentur. Sacrificium hoc *ambaruale* dicebatur, quoniam hostiæ tribus repetitis vicibus circum arua ducebatur, quam tota familia, quernis coronis ornata, sequebatur, hocque ritu peracto & libatione finita, victima cædi atque immolari, additis prædibus,

CAP. XI.

DE FECIALIBVS. z)

§. I.

VARRO feciales a fide dictos existimat loco indi-
cato, quod fidei publicæ inter populos præe-

F 3

rant.

bus, a CATONE *de re rust. cap. CXLI.* recitatis, solebat, quæ omnia VIRGILIUS *lib. I. georg. v. 343.* fuisse descripsit. In eiusmodi sacris porcam potissimum atque agnam immolatam esse, inscriptiones arualium fratrum docent. Hac ratione officium illorum in eo potissimum erat positum, vt sacris suis fecunditatem messis procurarent. CUIACIUS *lib. II. obseruat. cap. 5.* monet, fratres aruales de definiendis ac describendis terminis ac finibus, qui apud veteres Romanos sacri habebantur, sententiam ferre debuisse, hocque ex veteri comprobatur glossa, vbi aruales fratres *δικαστὰ διαγινώσκοντες νεγιόρω* vocantur. Insignia eorum infulas albas & coronas, ex spicis confatas, fuisse, PLINIUS *lib. LXVIII. histor. nat. cap. 2.* & A. GELLIUS *lib. VI. noct. Attic. cap. 7. p. 358.* ed. GRONOVII tradunt. De his fratribus arualibus ALEXANDER AB ALEXANDRO *lib. I. genial. dier. cap. 26. tom. I. p. 196.* eiusque interpretes ANDR. TIRAQUELLVS ac GISE. CVPERVS *lib. IV. obs. cap. 13.* videri possunt.

z) Ad ius feciale quod spectat, id a Sergio Resio originem habere, VALERIUS MAXIMVS *epit. de nomin. rat. p. 849.* ed. THYSII & AVRELIVS VICTOR *de vir. illustr. cap. V. §. 4.* referunt. Fecialium collegium Numma, quum bellum Fidenatibus ob excursiones, in agro Romano factas, esset indicturus, instituit, vt ex DIONYSIO *Halicarnasseo lib. II. p. 131.* patet; ius vero ipsum ac bellicas ceremonias formulamque, bellum indicendi, Ancus Martius demum, rex Romanorum quartus, ab antiqua gente Aequicolis, vt LIVIVS *lib. I. cap. 32. p. 47.* tradit, accepit. Officium horum fecialium copio-

rant. Nam per hos fiebat, vt iustum conciperetur bellum, & vt fœdere fides pacis constitueretur.

§. II.

Ex his mittebant, antequam conciperetur bellum, qui res repeterent, & per hos etiam nunc fit fœdus. Non enim putabant Romani veteres, iustum bellum esse, quod per facialem non prius fuerit hostibus indictum. Quibus verbis in repetendo aut in dicendo usus fuerit facialis, a) descripsit

piose DIONYSIVS *Halicarnasseus loco excitato*; breuiter autem CICERO *lib. II. de leg. cap. 9.* enarrat, quando ita pro veteri pontificio iure scribit: *fœderum pacis, belli, induciarum oratores, faciales, iudices sunt, bella disceptando.* Adhibebantur itaque faciales ad fœdera, quæ ante meridiem a *patre patrato*, totius collegii huius præside, partim per immolationem vel porcæ, vel porci; partim per lapidem, qui teste POLYBIO *lib. III. cap. 21.* abiiciebatur, per populi & senatus auctoritatem, tactis in fidei pignus & aris & sacris, & firmatis a *patre patrato* iureiurando fœderis pactis, sanciebantur; vid. LIVIVM *lib. I. cap. 24.* CAROL. SIGONIVM *de antiquo iur. Ital. lib. I. cap. I.* BARNAB. BRISSONIVM *de form. lib. IV. p. 356.* aliosque. Ante legem Domitiam faciales ab ipso collegio, de quo LIVIVS *lib. XXXVI. cap. 3.* agit, cooptati; post illam vero populi curiatis comitiis creati esse videntur. Caput illorum lana velatum; tempora vero verbera ornata fuisse, VIRGILIUS *lib. XII. Aeneid. v. 120.* & PLINIVS *lib. XXII. hist. natur. cap. 2. p. 753.* testantur.

- s) Comitiis curiatis &, post Seruium regem, centuriatis bellum decernebatur, vbi id faciales non prohibebant. Quum res repeterentur, populi iussu ad fines hostium quatuor mittebantur faciales, verbera ornati, vt deos, fœderum ultores, testes facerent, ex quibus vnus clara voce

descripsit GELLIVS *lib. XVI. cap. 4.* & LIVIVS *lib. I. cap. 24. & 32.* qui & exempla præbet *lib. IX. cap. 10. & 45.* quo ultimo loco legitur: *feciales venerant, res repetitum.* b)

CAP. XII.

DE REGE SACRIFICVLO.

§. I.

SACRIFICIA quædam fuerunt regum propria, quæ ab alio quam rege non poterant celebrari. Regibus igitur exactis, ne illa sacra cessarent, constitutus est quidam rex sacrorum, qui magna quidem dignitate erat, omni autem alio magistratu debebat abstinere. Per hunc illa regia

F 4

sacra

voce *res sibi dari*, sollempni poscebat formula, quæ si non darentur, post tres & triginta dies pater patratus bellum indicebat, proiecta a feciali quodam in hostium fines hasta ferrata aut sanguinea præusta. Qui ritus postea, aucto in immensum Romano imperio, in agro prope urbem, qui *hostilis* dicebatur, est observatus, teste OVIDIO *lib. VI. fast. v. 205.* ut superstitioni plebis satisfaceret. Præterea feciales de iniuriis, quæ a sociis factæ erant, sententiam ferre ac curare debuisse, ne legati violarentur; aut alia contra leges pacis ac belli induciarumque fierent, ex supra memorato DIONYSII *Halicarnassei* testimonio, VALERIO MAXIMO *lib. VI. cap. 6. §. 3. & 5.* & LIVIO *lib. IX. cap. 10.* patet.

b) De hoc argumento vide ANDR. DOM. FLOCCVM *de potest. Rom. lib. I. cap. 9.* ONVPHR. PANVINIVM *de ciuit. Rom. cap. XXXII.* MARC. ZVER. BOXHORNIIVM *quæst. Rom. XXX.* & imprimis IOANN. IENSIIVM *commentat. de fecialibus pop. Rom. quæ in eiusdem ferculo litterario, Lugd. Batav. MDCCXVII. edito, p. 51. exstat.*

sacra erant procuranda. Dicebatur *rex sacrificulus*. LIVIUS lib. II. cap. 2. rerum deinde, inquit, diuinarum habita cura, & quia quaedam publica sacra per ipsos reges factitata erant, ne ubi regum desiderium esset, regem sacrificulum creant,

§. II.

Id sacerdotium pontifici subiecere, c) ne additus nomini honos libertati, cuius tum primaria erat cura, officeret. Idem etiam *regem sacrificum* dixit lib. XL. cap. 42. de rege sacris sufficiendo in locum C. Cornelii Dolabella contentio inter C. Seruilius pontificem maximum fuit & L. Cornelium Dolabellam duumvirum naualem, quem ut inauguraret pontifex, magistratu sese abdicare iubebat. Vocatur etiam *rex sacrorum* a CICERONE pro domo cap. XIV. & de arusp. resp. cap. VI.

CAP.

c) Factum hoc est, ne nomine suo, Romanis tam inuiso, abuteretur. Quapropter etiam cum populo agere, ei non licebat, & postquam sacra fecerat, se confestim, quasi in fuga esset, ex conuentu proripere debebat, ut ex PLUTARCHO *quest. Rom.* LXII. discimus. Vide etiam de eo DIONYSIUM *Halicarnasseum* lib. IV. p. 269. Vxor eius *regina* vocabatur, uti hoc non solum ex MACROBIO *saturnal.* lib. I. cap. 15. sed etiam ex hac apud GRUTERVM inscriptione, p. MLXXXVII. num. 8. discimus: REX SACRORVM AVGVRCVM MANLIA L. F. FAPILLA REGINA SACRORVM. Mansit regis sacrificuli sacerdotium vsque ad Theodosii senioris tempora. FESTVS voc. *regia* testis est, domum sacrificuli *regiam* adpellatam fuisse. Plura de eo ONVPHR. PANVINIVS *de ciuit. Rom.* cap. XXXVI. ANT. VAN DALE *diss. IX. antiquit.* & *marmor. illustrand. inseru.* p. 200. IAC. OISELIUS *not. ad Gellii lib. XV. cap. 26.* aliique exhibent.

DE VESTALIBVS VIRGINIBVS.

§. I.

VESTALES VIRGINES d) erant sacerdotes Vestæ, per quam tellurem intelligebant, vt supra *cap. V.* exposuimus. Antiqua religio & ante Romam conditam Albanis vsitata, quemadmodum Romuli mater etiam traditur talis virgo vestalis fuisse; reges autem Romani in certio rem formam atque locum redegerunt.

§. II.

Numa instituit quatuor huiusmodi virgines, & templum dedicauit. Tarquinius Priscus duas addidit, secundum *PLVTARCHVM* rex Seruius, qui numerus postea constanter sic seruatus fuit, vt non plures quam sex essent huius sacri ordinis virgines. e) Hæc de numero earumque officio & di-

F 5

sci.

d) Inter varia genera feminarum, quæ sacris præficiantur, & de quibus *BERNH. DE MONTFAUCON* *paleogr. græc.* p. 160. *CAROL. PATINVS* *commentar. ad vetus monumentum Marcellinæ*, *IO. SAUBERTVS* *de sacrificiis, cap. VIII.* alique exponunt, virgines Vestales principem sibi vindicant locum. Præter has, etiam Romæ aliæ feminæ sacerdotes, vt sacerdos Cere- ris, flaminum vxores, virgines saliares, sacerdotes bonæ deæ aliæque fuerunt.

e) Fiebat hoc ea de causa, vt populus, qui in sex distributus erat partes, nimirum in primos & secundos Titenses, Ramnes & Luceres, singularem sacrorum haberet ministram. Sex hæ Vestales sæpe in nummis comparent, quarum prima testibus *OVIDIO* *lib. IV.*

fast.

sciplina pluribus persequitur *DIONYSIVS Halicarnass. lib. II. pag. 125. seq.*

§. III.

Electiōnem illarum & ætatem *GELLIUS lib. I. cap. 12.* tradit. Eligebantur a pontifice maximo, f) quod singulari verbo *capere g)* dicebant, ut
iti-

fast. v. 639. SVETONIO vit. Caf. cap. LXXXIII. §. I. vit. Domit. cap. VIII. §. 13. & PLINIO lib. IV. epist. II. virgo maxima est adpellata, de qua ONVPHR. PANVINIUS de ciuit. Rom. rom. I. thes. ant. Rom. GRÆ. VII p. 227. & 275. videndus est.

f) Pontificis maximi erat, ut in id inquiret: num virgo capiēda idonea ad hoc sacerdotium sit; nec ne. Ratio vero habebatur non solum ætatis & generis, quod honestum esse debebat; sed etiam corporis, quoniam omnes, qui lingua debili erant, aurium sensum amiserant, aut aliam corporis labem habebant, ab isto sacro munere excludebantur. Lege *Papia* sancitum fuit, ut per pontificem maximum viginti ex populo legerentur virgines, ex quibus demum in publico ac præsentia totius populi sortitio fieri solebat, quod *SVETONIUS vit. Aug. cap. XXXI.* testatur, cui *TACITUS lib. II. anal. cap. 86.* adiungi debet. Per totum ministerii sui tempus istæ virgines castitatem sanctissime custodire debebant, cuius rei causam *OVIDIUS lib. VI. fastor. v. 287. seq. & CICERO lib. II. de legib. cap. 12.* reddunt. Initiatarum capillus detondebatur, qui ad arborem, *lotum* dictam, deuectus, in terra abscondi solebat, teste *PLINIO lib. XV. hist. natur. cap. 44.*

g) Dicebatur *capi*, quia eam pontifex maximus, quasi vi captam a patre eiusque potestate abducebat. Inter capiendum pontifex his utebatur verbis: *sacerdotem Vestalem, quæ sacra faciat, quæ ius fiet sacerdotem Vestalem facere, pro populo Romano quirilibusque uti, quæ optima lege fouit, ita te amata capio, uti verba hæc ex*
libro

itidem GELLIVS docet & historici confirmant. Non autem maior, quam decem annorum; nec minor, quam sex annorum capiebatur. Tringinta annis deæ feruire debebant, decem, vt discen-tes, decem, vt colentes, decem, vt docentes. h) Tum, peractis tringinta annis in sacerdotio, abire a sacris licebat: etiam nubere. i) Hoc de annis DIONYSIVS dicto loco.

§. IV.

Lex illis imposita perpetuæ virginitatis sub defossionis pœna. Munus autem earum fuit, ignem in foco Vestæ perpetuum conseruare, ne ex-
spi-

libro primo Fabii Pictoris GELLIVS lib. I. noct. Attic. cap. 12. p. 77. ed. GRONOVII recitat, atque obseruat, virginem Vestalem, simul vt capta atque in Vestæ atrium deducta & pontificibus tradita fuerit, sine emancipatione ac sine capitis minutione e patris potestate exiisse, & ius testamenti faciundi adeptam esse.

h) Hac de re SENECA eleganter ita scribit: *virginum Vestalium more, quæ annis inter officia diuisis discunt facere sacra, & quum didicerint, docent, de vir. beat. cap. XXIX.*

i) Post tringinta hos annos matrimonium inire, ipsis quidem erat licitum; quoniam autem earum conjugia infauista habebantur, plurimam partem in pristino suo statu vsque ad vitæ finem permanebant, cum quibus ea conferri possunt, quæ IUST. LIPSIVS *de Vestæ & Vestalibus cap. VII.* de Albanis obseruat Vestalibus, quibus paullulum duriores hac in re leges præscriptæ erant, vti hoc ex emendato DIONYSII *Halicarnassæi* loco probat.

spiret. k) Exstinctionis culpa flagris luebat.
tur. l)

§. V.

k) Quare ignem perpetuum Vestæ consecrauerint veteres, docet PHVRNVTVS *de nat. deorum cap. XXVIII.* & quare eius templum, in quo sacer iste ignis summa adferuabatur cura, rotundum fuerit, ex PLVTARCHO *vit. Num. p. 67.* discimus. Ignis iste, cui alendo præerant huiusmodi virgines, in ipsa ara, quam VALERIVS MAXIMVS *lib. I. cap. I. §. 7. foculum* vocat, positus est, testibus LVCANO *lib. X. pharsal. v. 992.* & SILIO *Italico lib. I. v. 542.* atque, vt ex VALERIO MAXIMO *lib. IV. cap. 45. §. I.* constat, in vasis fictilibus fuit reconditus; non tamen erat flamma ex oleo aut alia materia ardens; sed ex substratis cineribus & lignis alebatur. Quando per negligentiam aut somnum Vestalium exstinctus erat, quod inter prodigia omnium maxima numerabatur, nouus ignis primo Martii die, quo nouum auspicabantur annum, testibus MACROBIO *lib. I. saturnal. cap. 12.* & OVIDIO *lib. III. fast. v. 149.* non ex alio igne accendi solebat; sed, vt FESTVS voce ignis refert, *mos erat, tabulam felicitatis materie tam diu terebrare, quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo in adem ferret.* Aliam accendendi rationem, ope videlicet solis atque vasculi, per quod radii solis, quemadmodum apud nos in speculis causticis fieri solet, in vnum cogebantur, veteribus vsitatam fuisse, tradit PLVTARCHVS *vit. Num. p. 66.* quem morem & Romanos in vsu habuisse, ex IULIANO *orat. IV. probant: DION. PETAVIVS not. ad hunc locum p. 267.* & ELECH. SPANHEMIVS *de Vestæ & Prytan. Græcor. tom. V. thes. ant. Rom. GRÆVII p. 690.* contra LIPSIVM, qui hoc *syn. de Vestæ & Vestalibus cap. VIII.* negauerat.

l) Exempla rei huius VALERIVS MAXIMVS *lib. I. cap. I. §. 6.* & LIVIVS *lib. XXVIII. cap. II.* exhibent.

§. V.

Simulacrum nullum in templo fuit, præter *palladium*, m) Troia, ut credebatur, adlatum, quod HERODIANVS *lib. I. cap. 14.* dixit; vel cælo delapsum, ut CICERO *Phil. XI. cap. 10*; quod tantæ sanctitatis apud ipsos fuit, ut nec ulli homini illud adspicere licuerit, præter Vestales. HERODIANVS *lib. V. cap. 6.* *παλλάδος ἄγαλμα κρυπτόν καὶ ἀόρατόν σέβασσι Ῥωμαῖοι;* *Palladis signum occultum colunt Romani.* n)

§. VI.

m) De palladio hoc LIVIUS *lib. XXVI. cap. 27.* refert; *Vesta ædem petitam & æternos ignes & conditum in penetrali fatale pignus imperii Romani esse*; quid vero istud imperii pignus fuerit, de eo ipsi veteres discrepant, uti hoc ex DIONYSIO *Halicarnasseo lib. II. p. 196.* atque ex PLUTARCHO *vit. Camill. p. 139.* patet. Communis opinio est, id palladium fuisse simulacrum quoddam ligneum, de cælo delapsum, tutelareque Troianorum numeri, quod Græci ex arce Troiana, ubi in templo Palladis sanctissime adseruatum fuit, clam & furto abstulissent, a quibus postea Aeneas id cum omnibus Troianorum sacris in Italiam deduxisset Lauiniique collocasset, ex quo loco deinde illud ab Ascanio Albam Longam translatum, sub rege vero Tullio Hostilio Romam deuectum sit. Veteres de hac re ipsi dissentiunt, quorum sententias PITISCVS *lex. ant. Rom. tom. III. p. 14.* recitat.

n) Multa de hoc palladio obseruat IVSTVS LIPSIVS *libro excitato cap. IX.* variosque nummos, quibus id conspicitur, exhibet. In gente quoque Iulia nummi exstant, in quibus Aeneas sinistra Anchisem humeris tolerans, dextraque palladium gerens visitur; in nummo autem apud LAUR. BEGERVM *contemplat. gemmar. dactyl. Gorlei p. 24.* Diomedes, palladium aufere-

rens,

§. VI.

Iura, priuilegia, honores vestalium erant eximii, o) nec earum aliqua in publicum prodibat; nisi

rens, exhibetur. In interiori templi Vestæ parte teste LVCANO *lib. IX. pharsal. v. 993.* id absconditum adeoque sacrum habitum fuit, vt ne virginibus Vestalibus, præter eam, quæ *maxima* adpellata est, id videre licitum fuerit, quod ex LVCANO *lib. I. pharsal. v. 597.* haud difficulter colligi potest. De palladiis præter LIPSIVM & GVTHERIVM ii consuli possunt, quos PETR. ZORNIVS *in der Erörterung der schwersten Schriftstellen neuen Testaments part. II. p. 313.* indicauit.

o) Virgines Vestales eximiis fruebantur priuilegiis ac iuribus. Habebant enim non solum licentiam; sed istis etiam, confirmante hoc DIONE CASSIO *lib. XLVII. p. 338.* ab Augusto ea concessa erant, quæ matribus trium liberorum mittebantur, vt idem scriptor *lib. LV. p. 549.* testatur. Sontes per earum occursum fortuitum a supplicio liberabantur: vid. PLVTARCHVM *vit. Num. p. 66.* Vsa sunt, vt & reliqui sacerdotes, carpento, quod TACITVS *lib. XII. annal. cap. 42.* PRVDENTIVS *lib. II. contra Symmach. v. 1087.* & IVST. LIPSIVS *not. ad Tacit. loc.* comprobant. Incedebant cum vittis ac veste prætexta, limbo purpureo ornata, auctore OVIDIO *lib. III. fast. v. 30.* Caput earum vel velatum, vel capillus in nodum contortus erat, vt nummi testantur. Adhibebantur vt legati in causa pacis & ad impetrandam veniam in delictis, quod TACITVS *lib. III. hist. cap. 81.* & *lib. XI. annal. cap. 31.* docet. Alebantur ex publico, adsignatis ipsis prædiis ac collatis in istas stipendiis eximiis, vt ex LJVIO *lib. I. cap. 20.* & TACITO *lib. IV. annal. cap. 16.* constat. Concessus fuit ipsis locus honestior in spectaculis, cuius rei SVETONIVM *vit. Aug. cap. XLIV.* testem habemus.

nisi lictore præeunte & populum submouente, quemadmodum ipsæ etiam ortu & sanguine erant nobilissimæ & clarissimorum parentum filiæ. Quæ senior inter illas erat, vocabatur *maxima vestalis*, vii est apud SVETONIVM vit. Domitian. cap. VIII. & PLINIVM lib. IV. epist. II. §. 6.

§. VII.

Exemplum extincti ignis tradit LIVIVS lib. XXVIII. cap. II. Terruit animos, inquit, hominum, ignis in æde Vestæ extinctus, ob quam causam cæsa flagro est Vestalis, cuius custodia noctis eius fuerat, iussu Publii Licinii pontificis. Id quamquam, nihil portendentibus diis, ceterum negligentia humana acciderat; tamen & hostiis maioribus procurari, & supplicationem ad Vestæ scil. templum haberi placuit.

§. VIII.

Exemplum falso aduulsatæ habet LIVIVS lib. IV. cap. 44. Posthumia virgo vestalis de incestu causam dixit, crimine innoxia, ob suspicionem propter cultum amœniorem ingeniumque liberius, quam virginem decet, parum abhorrens famam.

§. IX.

Exempla defossarum idem LIVIVS tradit lib. VIII. cap. 15. Minutia vestalis suspecta primo propter mundiores iusto cultum, insimulata deinde apud pontifices, id est, apud collegium pontificum, in quo pontifex maximus præses erat, ab indice seruo; quem decreto eorum iussa est sacris abstinere, facto iudicio, viua sub terram ad portam Collinam, dextra via strata, defossa, scelerato campo. Credo ab incestu id ei loco nomen factum. Deinde lib. XXII. cap.

cap. 57. duæ vestales eo anno Opimia atque Floronia stupri comperta, & altera sub terram, ut mos est, ad portam Collinam uecata fuerat: altera sibimet ipsa mortem consciuerat. Præterea epitom. LIV. lib. LXIII. tres simul virgines vestales incestu damnata dicuntur, idque incestum vindicatum. Insigne exemplum est etiam apud PLINIUM lib. IV. epist. II. ubi supplicium accuratius describitur, & subterraneum, ut vocat, cubiculum. Supplicium stupratorum etiam LIVIUS habet lib. XXII. cap. 57. Lucius Cantilius, qui cum Floronia, vestali virgine, stuprum fecerat, a pontifice maximo eo usque virgis in comitio cæsus erat, ut inter verbera exspiraret. Et PLINIUS epist. dicta: Celer, eques Romanus, cui Cornelia vestalis obiiciebatur, ac si cum ea rem habuisset; quum in comitio virgis caderetur, in hac voce perstiterat: quid feci? nihil feci. Durauit hic cultus Vestæ usque ad christianos imperatores, & Theodosius omnem demum abrogauit, ut testis est ZOSIMVS lib. V. cap. 38. §. 4. & 6. p)

SECT.

p) Præter hos, à nostro auctore recensitos, sacrorum ministros, varii fuerunt, qui, quum hic omitti sunt, breuiter pro ordine recitari debent. In hunc censum cadunt:

I. *aruspices*, dignitate auguribus inferiores, & à Romulo instituti, ut ex victima eiusque extis futura prædicerent ac numinum voluntatem exponerent: vide CICERONEM lib. II. de legib. cap. 8. & DIONYSIUM Halicarnasseum lib. II. p. 90. Consulebantur etiam de fulguribus, quibus expiandis præfecti fuerunt; testibus: SENECA tragico, Troad. v. 355. p. 392. VIRGILIO lib. X. Aeneid. v. 175. & IUVENALI sat.

sat. VI. v. 586. quod & inscriptio apud GRVTERVM p. XXI. num. 4. docet. Qui his aruspibus ministrabant, *adiutores haruspicum* dicebantur, quod lapis prius apud GRVTERVM p. CCCIV. num. 5. confirmat. *Vicarii haruspices*, quorum ENNIVS apud CICERONEM lib. I. de diuinat. cap. ult. & IUVENALIS *sat. VI. v. 584.* meminere, haruspibus reliquis dignitate inferiores erant, & priuatis etiam, per præmia intuitati, responsa ex astrorum signis atque in manu aut fronte obseruatis ductibus dabant. Acceperunt Romani hoc diuinationis genus ab Etruscis, idque duabus potissimum constitit partibus. Primum enim aruspices in extis inspiciendis versabantur. Generatim obseruarunt, num omnia exta integra ac sana; an tabefacta, pallida, vlcerosa ac languida sint: num aliquid absit, an supersit; numque ipsa hostia, ad sacrificium adducta, sponte sequatur, nec ne, aut tristes edat mugitus; præterea autem flamma, thure, mola salsa, aqua aliisque rebus vel fausta, vel infausta prædicere solebant. Speciatim oculos ad cor & iecur, præcipue vero ad fibras, fissum & caput aduerterunt, vti hæc omnia ex OVIDIO lib. XV. *metam. v. 136. & 813.* ex SENECA *Thyest. v. 756.* CICERONE lib. I. de diuinat. cap. 10. & 52. & TIBVLLO lib. II. *eleg. I.* aliisque patet. Deinde & ex fulguribus futurorum interpretes ac nuntii esse voluerunt, & vti augures de quocumque, quod extra ordinem in cælo comparauit, signo, ita haruspices inprimis de locis, fulmine tactis, consulti sunt. Quoniam vero in isto loco, qui fulmine percussus erat, *bidentis* siue ouis sacra fiebant, iste *bidental* nominatus est. Sæpe etiam fulgura formabantur, eaque sub lapide infra terram, cui operculum, *puteal* dictum, imponi solebat, condebantur, quorum *fulgurum conditorum* non solum FESTVS voce *Scribonianum*, sed etiam IUVENALIS, LVCANVS, PLINIVS aliique, quos BVRC. GOTTH. STRVVIUS *synr. ant. Rom. p. 294.* recitat, mentionem faciunt.

Cellar. Antiquit.

G

II. so.

II. *sodales Titii*, qui in honorem Tatii, Sabinorum regis, a Romulo instituti sunt, ut Sabinae gentis favorem sibi eo magis conciliaret, teste TACITO *lib. II. hist. cap. 95. §. 2.* Postquam autem & imperatoribus, inter deos relatis, certa decernebantur sacra, ii & suos singulares acceperunt flamines, quibus, ut in ministerio adiuncti, sodales addebantur, ab isto imperatoris nomine, cuius sacris praeerant, nuncupari. Sic alii Marciani, alii Heluiani, Alexandrini Veriani, Flavii, Adrianales, Seueriani, Aureliani sunt dicti, inter quos praecipue in inscriptionibus sodalium Augustalium fit mentio, qui saepe cum sodalibus Titiensibus coniunguntur. Sumebantur ex decurionibus; collegium vero eorum sex constabat viris, quam ob rem & *seuiri Augustales* in GRVTERO *inscr. p. LXIV. num. 6.* vocantur. Saepe etiam *magistrorum Augustalium* in inscriptionibus, uti apud RAPH. FABRETTVM *inscript. p. 90.* & IAN. GRVTERVM *p. CCCXX. num. 12. p. CCCLXXII. num. 7. p. DCCXXXVII. num. 7.* fit mentio, quos eodem cum *magistris larum diuinorum & magistris larum Augustorum & genii Caesaris* esse, multi non sine probabilitate credunt: conf. HENR. NORISIVM *cenotaph. Pisan. diss. I. cap. 6.* THOM. REINESIVM *epist. XXXI. ad Ruperum p. 156.* VAL. CHIMENTELLIVM *marmor. Pisan. de honore bisell. cap. L.* BURC. GOTTH. STRVVIVM *synt. ant. Roman. cap. XII. p. 614.*

III. *curiones*, quorum triginta Romulus pro numero curiarum constituit, ut pro singulis curiis sacra fierent, quod ex DIONYSIO *Halicarnasseo lib. II. p. 93.* patet. Vide de illis NICOL. BERGIERIVM *de viis militar. lib. V. sect. 8. p. 62. tom. X. thes. ant. Rom.* GREVII: CLAVDIVM PRAEVOTIVM *de magistrat. Rom. cap. I.* HENR. DODWELLVM *praelect. Cambden. p. 702.* ANT. VAN DALE *diss. X. ant. & marmor. illustrand. inseruiantib. p. 86.* Hos curiones nonnulli inepte cum *magistris curiae* confundunt.

IV. *Cereris sacerdos Græca*. Vti enim ex CICERONE pro Balbo cap. XIV. discimus, sacra Cereris semper per Græcas sacerdotes sunt administrata, quo & inscriptiones apud Gruterum p. CCCIX. num. 2. & 3. & p. CCCVIII. num. 4. referendæ sunt.

V. *sacerdos dei solis inuicti Mithræ*, qui in saxis literatis etiam *solis sacerdos*: *pater patrum dei solis inuicti Mithræ*: *pater patratus* D. S. I. M. vocatur. Sacerdotes hi sollempni ritu ad sacra hæc, quæ maxime diuersa erant, vt priscus lapis apud Gruterum p. CCCIII. num. 12. docet, initiati atque in antro quodam, teste Iustino martyre dial. cum Tryphone iudæo p. 296. consecrati sunt.

VI. *Bacchæ & Orgiophantæ*, Bacchi sacerdotes, a quibus sacrificia ipsi instituebantur, atque in istis simulacra Bacchi lignea & fictilia, quæ *oscilla* dicere veteres solebant, in altissimis arboribus suspendebantur: vid. IAC. PHILIPPVM THOMASINVM de donariis cap. XXVII. Sacerdotum horum princeps *archibucolus dei liberi* in inscriptione apud Gruterum p. XXVII. num. 4. dicitur.

VII. *galli*, sacerdotes matris deum, siue Cybeles. Erant castrati, in memoriam Atyos, qui deæ huic perpetuam castitatem sponderat, ab ipsa vero, postquam sangaritidem nympham amore insolito prosequi cepit, ad furorem adactus, sibi ipsi testiculos, vt referunt, absciderat. Quam ob causam & eius successores se vt furibundi gerere, & inter furorem vaticiniæ edere solebant: vid. LVCANVM lib. I. v. 561. IUVENALEM lib. VI. v. 513. & PLINIVM lib. XXXV. hist. natural. cap. 12. Qui huic collegio præerat, *Archigallus* est dictus: conf. CLAVD. SALMASIVM not. ad Ael. Lamprid. vit. Heliogab. cap. VII. p. 806. ONVPHR. PANVINIVM de ciuit. Rom. cap. XXXVIII. FRID. ADOLPH. LAMPIVM de cymbal. vet. lib. II. cap. 16. ANDR. DOM. FLOCCVM de potest. Rom. lib. I. cap. 12. ANT. VAN DALE diff. IX. antiquit. & marmor. illustrand. inseruient. p. 150. seq. BURMAN-

NVM, CVPERVM, VOSSIVM aliosque silentio transeo.

VIII. *dumuiiri* & *triumuiiri sacri*, quorum illi comitiis tributis, pro lege Papiria, eo potissimum sine creati sunt, ut ædem, quæ ab aliquo erat vota, rite dedicarent ac consecrarent, cuius rei exempla apud LIVIVM lib. II. cap. 42. & lib. XXXV. cap. 41. sunt; hos vero ad ædes sacras collapsas reficiendas adhibitos esse, idem historicus lib. XXV. cap. 7. confirmat. Fuerunt & alii sacerdotes Romæ, cultui certi cuiusdam numinis præfecti, ut *Poirii* & *Pinariii*, *Bellonarii*, cet. quorum illi *Herculis*, hi vero *Bellonæ* administrarunt sacra; quamvis illorum in antiquis ingenii monimentis haud frequens fiat mentio. Qui inter eiusmodi memoratos sacerdotes primum habebant locum, *antistites* & *magistri* adpellabantur; utraque tamen honorifica adpellatio & certis sacerdotibus adtributa est, uti hoc de *Cereris* sacerdotibus, de magistris *Egeriæ*, *Feroniæ*, *Augustalibus*, fani *Dianæ*, larum diuinorum satis compertum est.

Ad ministros denique sacerdotum pertinent:

I. *camilli* atque *camillæ*, sacerdotum liberi, vel alii pueri ac puellæ: conf. DIONYSIVM *Halicarnasseum* lib. II. p. 92. & MACROBIVM lib. I. *saturnal.* cap. 8.

II. *flaminii* & *flaminie*, flaminis dialis eiusque uxoris ministri.

III. *æditui*, qui sacris ædibus præfecti & pro diversis numinum templis distincti erant.

IV. *curatores*, siue *ii*, in quorum cura non solum ipsa templa ac fana numinum, sed etiam ipsa sacra fuisse videntur, ut inscriptiones docent.

V. *kalatores*, qui sacerdotum serui ac præcones fuerunt: vid. GRVTERVM p. CCCV. num. 3. p. CXXI. num. I. FESTVM voc. *kalator*.

VI. *præciæ* & *præclamitatores*, qui flaminibus præibant, & ut homines opere abstinerent, exclamabant, ne sacra polluerentur. *Scribas pontificum*: *lictors virginum Vestalium*: *præficus* in funeribus, laudum

mor-

SECT. III.

DE FESTIS DIEBUS SEV
FERIIS. q)

CAP. I.

DE DIVISIONE DIERV
FESTORVM.

FESTI dies Romanis non vnius generis erant;
sed quidam *stati* & ad certum mensẽ cer-

G 3

tum-

mortui interpretes ac præcones: *designatores*, qui toti funebri pompæ præerant: *tibicines* ac *fidicines*, *vespas*, siue *vespillones*, pauperum cadauera tempore vespertino efferentes, aliosque sacerdotum ministros tacitus prætereo.

q) Statæ sollemnesque ceremoniæ principem in veteri Romano pontificio iure absoluunt partem. Ad ipsum *ius pontificiale*, & *ius religionis* & *ius ceremoniarum* vocatum, quod adinet, id ex Etruscorum disciplina Numma, harum rerum peritissimus, sumpsit: ex eo sacrorum ritus præscripsit & omnia, quæ ad numinum cultum pertinent, per octo libros rite digessit, secundum quos postea, vt LIVIVS *lib. I. cap. 32.* refert, Ancus Martius omnia disponenda curavit, tam quæ ad ipsos deos, quam eorum cultum totamque spectabant religionem. Eiusmodi sacrorum ritus, ne illi ex memoria hominum per longum temporis spatium discederent, quernis tabulis incisos fuisse, DIONYSIVS *Halicarnassensius lib. III. p. 178.* testatur. CVRTIVS INGHIRAMIVS seculo superiori *Etruscarum antiquitatum fragmenta* Florentiæ edidit, eaque pro veris antiqui pontificii iuris reliquiis harum rerum æstimatoribus obtrudere voluit; LEO VERO ALLATIVS satis fraudes INGHIRAMII ostendit, quod & GER. IO. VOSSIVS *de hist. latin. lib.*